

SCHOLEKSTER EET JAPANESE OESTER (*CRASSOSTREA GIGAS*)

G.C. Cadée

Oystercatcher eats Crassostrea gigas

An oystercatcher was observed feeding on a recent invader in the Wadden Sea: *Crassostrea gigas*. It had not collected this oyster itself. It was an oyster dropped on the dike by a herring gull, but left there unopened. Some oystercatchers have specialised (just as the turnstones here) on the leftovers of bivalves, mainly mussels, dropped on the pavement of the dike by herring gulls. Damage to the oyster shell was minimal: only a small opening along the shell margin was sufficient for the oystercatcher to consume the animal. The total handling time was less than 3 minutes for this oyster of 82.3 mm length.

Op 10 december 2000 tijdens laagwater probeerde ik te observeren hoe zilvermeeuwen Japanse oesters verschalken langs de Waddenkust op Texel. Sinds november 2000 vind ik hier tussen de vele mossels, die zilvermeeuwen op de dijk laten vallen om deze stuk te krijgen, ook regelmatig oesters. Het was me echter nog niet gelukt zilvermeeuwen aan het werk te zien met oesters. Ook zijn de zilvermeeuwen (nog?) niet erg succesvol in het breken van oesters (Cadée, 2001). Het gevolg daarvan is dat er op de dijk tussen de kapotte ook hele, ongebroken oesters liggen.

Die dag heb ik geen zilvermeeuw met een oester aan het werk gezien. Wel kreeg ik opeens een scholekster in de kijker, die in zijn bek een grote en hele oester van de dijk naar de dijkvoet beneden bracht, daar naast een poeltje de oester op het zand neerlegde en aan het hakken sloeg. Al snel had dit tot resultaat dat hij zijn snavel tussen de kleppen kon brengen om het vlees te bemachtigen. De mantel werd losgesneden van de schelp, de oester even gespoeld in het water van het poeltje. Na bijna drie minuten was hij klaar met zijn werk en een lege oester bleef achter.

Op de plaats waar de scholekster gegeten had lag een grote oester van 82.3 mm lengte. Al het vlees was verdwenen. De oester gaapte ics nu de sluitspier verdwenen was. Aan de rand van de schelp, het verst van de top verwijderd, was bij beide kleppen slechts een klein stukje schelp afgebroken over ongeveer 15 mm lengte en hooguit 5 mm diep (Fig. 1).

Deze of een andere scholekster zag ik daarna langs door de meeuwen op de dijk gedropte mossels struinen op zoek naar vleesresten die de meeuwen achtergelaten hadden. Zilvermeeuwen zijn niet zo handig in het volledig verwijderen van al het mosselvlees en de sluitspiere daar waar deze aan de schelp vastzitten. In dit opzicht was de scholekster een concurrent van de steenlopers, die hier eenzelfde tactiek volgen. Soms staan de steenlopers zelfs vlak naast een zilvermeeuw, die een mossel aan het eten is op de dijk, te wachten tot de meeuw klaar is om dan de laatste achtergebleven beetjes op te eten.

De scholekster had deze oester dus niet zelf verzameld. Voor het openhakken gebruikte hij een zelfde techniek als bij het openhakken van mossels en kokkels:

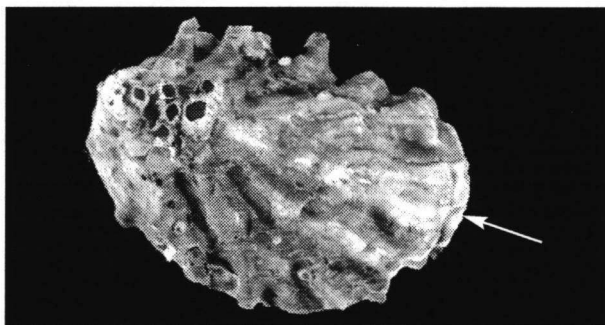

Fig. 1. Door scholekster geopend exemplaar van *Crassostrea gigas*. Slechts een kleine beschadiging langs de rand van beide kleppen (op de rand verst verwijderd van de top, zie pijl) was voldoende om het dier te kunnen nuttigen. Foto: Bert Aggenbach, NIOZ.

langs de rand waar de kleppen tegen elkaar liggen een gat hakken, vandaaruit de sluitspier trachten door te snijden, waarna de schelp open gaat staan en het vlees te nuttigen is. Net zoals bij de mossel (Dewar, 1908; Drinnan, 1958; Tinbergen 1976), de kokkel (Drinnan, 1957) en het nonnetje (Hulscher, 1982) laat dit hakken karakteristieke schelpbeschadigingen na, waardoor te zien is dat er een scholekster aan het werk is geweest. Is de scholekster echter in staat zijn snavel tussen de kleppen te stoten van een onder water openstaande, filtrerende kokkel of mossel, dan kan schelpbeschadiging achterwege blijven. Dit zijn de 'boorders' in de terminologie van Tinbergen (1976). In Tinbergen & Kruuk (1962) en Tinbergen (1976) is een zeer nauwkeurige beschrijving van de 'hakmethode' te vinden. Tinbergen c.s. ontdekten, dat de scholekster zo snel mogelijk de sluitspier doorsnijdt. Wanink & Zwarts (1996) deden nauwkeurige laboratoriumwaarnemingen hoe scholeksters ingegraven exemplaren van *Mya arenaria* en *Scrobicularia plana* eten. Zij onderscheidden in het behandelingsproces een lifttijd (het uit het sediment halen, blijft achterwege als de scholekster het schelpdier in het sediment laat en daar verder bewerkt), een snijtijd (inclusief het hakken) en een eettijd (het zandvrij spoelen in water). Bij de op de dijk op het droge liggende stevig gesloten oesters moeten scholeksters de schelp openhakken en was er alleen een snijperiode en een eetperiode te onderscheiden.

Het zal interessant zijn te volgen of scholeksters ook zelf deze immigrant in de Waddenzee gaan vangen. Pas dan zal hij zijn Engelse naam (oystercatcher) recht doen. (Hoe zou de scholekster eigenlijk aan zijn Neder-

landse naam gekomen zijn? Schol behoort niet echt tot het menu van deze schelpdierreter). Swennen et al. (1985) vonden eerder dat sommige scholeksters zich hadden gespecialiseerd in het vangen van een andere recente immigrant in de Waddenzee: de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*.

Literatuur

- CADÉE, G.C., 2001. Herring gulls learn to feed on a recent invader in the Dutch Wadden Sea, the Pacific oyster *Crassostrea gigas*. — *Basteria* 65(1-3): 33-42.
- DEWAR, J.M., 1908. Notes on the oystercatcher (*Haematopus ostralegus*), with reference to its habit of feeding upon the mussel (*Mytilus edulis*). — *The Zoologist* (4)12: 201-212.
- DRINNAN, R.E., 1957. The winter feeding of the oystercatcher (*Haematopus ostralegus*) on the edible cockle (*Cardium edule*). — *J. Anim. Ecol.* 26 442-469.
- DRINNAN, R.E., 1958. The winter feeding of the oystercatcher (*Haematopus ostralegus*) on the edible mussel (*Mytilus edulis*). — *Fishery Investigations* (II)22(4): 1-15.
- HULSCHER, J.B., 1982. The oystercatcher as a predator of *Macoma*. — *Ardea* 70: 89-152.
- SWENNEN, C., M.F. LEOPOLD & M. STOCK, 1985. Notes on growth and behaviour of the American razor clam *Ensis directus* in the Wadden Sea and the predation on it by birds. — *Helgoländer Meeresunters.* 39: 255-261.
- TINBERGEN, N., 1976. De mosseleeters van Ravenglass. — *Levende Natuur* 79: 1-14.
- TINBERGEN, N. & H. KRUIK, 1962. Van scholeksters en mosselen. — *Levende Natuur* 65: 1-8.
- WANINK, J.H. & L. ZWARTS, 1996. Can food specialization by individual oystercatchers *Haematopus ostralegus* be explained by differences in prey specific handling efficiencies? — *Ardea* 84A: 177-198.

Adres van de auteur:

NIOZ
Postbus 59
1790 AB Den Burg (Texel)
E-mail: cadee@nioz.nl